

Dve Evropi

Današnji politični trenutek nudi nenehno nova presenečenja. Ta so zlasti opazna v zvezi z živahnim in nepredvidnim razvojem dogodkov v srednji in vzhodni Evropi. Na drugi strani pa na vse to v našem ritmu odgovarja zahodna Evropa, kjer tako odgovorni politični dejavniki kot javno mnenje skoraj ne morejo več redro slediti tej zdravni, a skoraj nepričakovani dialektiki. Vsemu temu se je seveda še pridružilo vprašanje nemške združitve, ki postavlja tako Vzhodu kot Zahodu nove probleme in dileme.

Jasno je, da ima vse to velik vpliv ne samo na usodo Evrope, pa tudi sveta, saj danes ni več mogoče potegniti stroge ločnice med evropsko in svetovno politiko. Kaže, da ima prav Evropa snet vedno bolj zagotovljeno mesto kot središče svetovnega dogajanja, tudi če pri tem ne gre podcenjevati ZDA in Sovjetske zveze (v kolikor le-ta ni samo evropska sila). Kaže, da je prav politična Evropa — in tu imamo v mislih seveda zlasti države Evropske gospodarske skupnosti — včasih nekoliko v zadregi, kako naj se pri vseh teh procesih obnaša. To še posebej, ker je prav Nemška zvezna republika ena izmed vodilnih in najmočnejših članic dvanajsterice, danes pa prav nemško vprašanje vzbuja poleg zanimanja tudi zaskrbljenost...

Vsekakor je vedno bolj razumljivo, da imamo že opraviti z dvema podobama Evrope: Evropa dvanajsterih, ki bo morala poleg svojih vprašanj sedaj tako ali drugače reševati tudi vprašanje vzhodnih držav in narodov, ter Evropa onstran nadrtih zidov in odstranjenih žičnih zaprek, ki si vedno bolj želi vstopa v zahodno skupnost. Vse to potrjuje tudi mrzlična diplomatska dejavnost zlasti vzhodnoevropskih vlad in diplomacij. Nedavni obiski n. pr. predsednika češkoslovaškega parlamenta Dubčka in nato poljskega predsednika Jaruzelskega in premiera Mazowieckega v Parizu to najbolj izpričujejo. Pa snet politične nerodnosti bonnskega kanclerja Kohla v zvezi z vzhodno mejo s Poljsko in romanja njegovega vzhodnega kolega Modrowa v Kremelj, vse to le potrjujejo.

Pri vsem tem bi se morali seveda globlje zamisliti, čeprav ni tu mesta za kake širše zgodovinske in idejne analize. Prav gotovo smo priča izredno zapleteni in odgovorni dialektični igri v novoini zgodovini. Pred nami se odpirajo različna vprašanja. Kako bo znala zlasti Evropa vse to reševati? Bo v tem kompleksnem političnem procesu prišlo do nove integracije na stari celini? Bosta ostali dve Evropi? Odgovor na vse to je zaenkrat verjetno preuranjen.

Sama dogajanja znotraj Sovjetske zveze odpirajo danes vedno nova vprašanja.

dalje na 2. strani ■

Litva postala neodvisna država

Od nedelje, 11. t.m., je Litva spet neodvisna država, ki se bo pogajala z Moskvo za popolno priznanje svoje samostojnosti in suverenosti. Tako je sklenil novi litovski parlament v Vilniusu, ki je z ogromno večino glasov proglasil veljavnost listine iz leta 1918, ko je Litva prvič v zgodovini dosegla neodvisnost. Ta je trajala do leta 1940, ko je Litvo zasedla Sovjetska zveza. Za predsednika nove republike je bil izvoljen nekommunist Vytautas Landsbergis, voditelj narodne fronte Sajudis, sicer pa muzikolog in strokovnjak za litovsko glasbo med 19. in 20. stoletjem. Prejel je še enkrat več glasov kot komunist Algirdas Brazauskas, ki se je tudi sam opredelil za narodno neodvisnost in se začel pogajati z Gorbačovom za odcepitev. Ločitev od Moskve namreč z zadnjim še tako formalnim in slovesnim aktom ni zagotovljena.

Vprašanje je, kako bo reagiral Kremelj, ko se bo moral sprijazniti z dejstvom, da Litva ne misli na zgolj simbolično suverenost. Litovski parlament je obvestil vse države na svetu o nadaljevanju neodvisne litovske republike iz leta 1918. Litva tudi računa na solidarnost in pomoč in je Gorbačova že opozorila, da nima rada sovjetskih vojaških oporišč na svojem ozemlju. Litovski parlament je povabil vse narode Sovjetske zveze, naj podprejo želje litovskega ljudstva. Parlament je tudi izvolil začasnega vladnega predsednika: to je ekonomistka Kazmiera Prunskiene, ki tudi spada v Sajudis. Po zgodovinskem glasovanju — za sklep se je izreklo 124 poslancev, proti nihče, šest se jih je vzdržalo, trije pa se volitev niso udeležili — so poslanci, držeč se za roke — zapeli narodno himno. Trenutek prej pa je velika zaveza prekrila steno nad glavno tribuno ter skrila srp, zvezdo in kladivo, simbol sovjetske oblasti.

V Vilniusu so si v pričakovanju proglasitve neodvisnosti ves dan sledile manifestacije.

Prvi odmev na dogodke v Vilniusu je prišel iz Washingtona. Bushov glasnik Fitzwater sicer ni dejal, da Združene države priznavajo litovski proglas, vendar je opo-

zoril, da Washington ni nikoli priznal nasilne priključitve baltskih držav Sovjetski zvezi. Povedal je, da je Bush pozval Gorbačova, naj prizna litovsko neodvisnost in naj začne pogajanja za rešitev problemov, ki jih odpira odcepitev Litve. V preteklih dneh je Kremelj že dokaj opozorilno odprl finančni vidik odcepitve in zahteval 40 tisoč milijard lir odškodnine za svoje naložbe v Litvi.

ODMEVI V MOSKVI

Sovjetski predsednik Gorbačov se je v uvodnem poročilu, ki ga je podal na zasedanju zbora ljudskih poslancev v Moskvi, dotaknil tudi sklepa litovskega parlamenta, ki je proglasil neodvisnost te baltske republike. Gorbačov je dejal, da prihajajo iz Litve vznemirljive vesti. Tamkajšnji parlament je sprejel sklepe, ki ne zadevajo zgolj Litve, pač pa so življenjske važnosti za celotno Sovjetsko zvezo. Pozval je zbor ljudskih poslancev, naj preuči sklep litovskega parlamenta in nakaže smernice, po katerih naj bi se ravnala moskovska vlada. Vsekakor pa je že zdaj moč izključiti možnost vojaškega posega. Celo Ligačov, ki vodi konservativno strujo v političnem uradu sovjetske komunistične partije, je dejal, da se ne bodo poslužili sile, ker je treba spor rešiti na politični ravni. Moskva je torej sprejela poziv Washingtona, naj bi problem baltskih republik rešili s pogajanjem.

Madžarski zunanji minister Kovacs je dejal, da je budimpeštanska vlada pripravljena priznati neodvisnost Litve. Proglasitev neodvisnosti te baltske republike je stvarnost, kot so stvarnost litovsko ozemlje, litovski narod in litovska uprava.

V Varšavi so izrekli zadovoljstvo nad sklepom litovskega parlamenta. Načelnik parlamentarne skupine Solidarnosti Gerek pa je obenem izrazil upanje, da litovski sklep ne bo povzročil nove krize v Evropi.

Italijanska vlada ni nikdar priznala priključitve Litve Sovjetski zvezi, čeprav so bili vsi stiki s to baltsko republiko na neformalni ravni, da ne bi prišlo do nesporazuma s Sovjetsko zvezo.

Po 17 letih diktature v Čilu spet demokracija

V Čilu je prišlo v nedeljo, 11. t.m., do uradnega prenosa oblasti od diktatorja, generala Pinocheta na krščanskodemokratskega politika Patrizia Aylwina, ki je na predsedniških volitvah kot kandidat opozicije prejel 55 odstotkov glasov. Iz južnoameriške države poročajo o nekaterih manjših incidentih, sam Pinochet pa je na poti

k prizorišču slovesnosti v kongresni palači v Valparaisu doživel obmetavanje z gnilim sadjem in sovražne vzklike, vendar je Čile doživel prehod v demokracijo v prazničnem ozračju.

Za številne tuje državnike so priredili slavnostni koncert, za ljudstvo pa številne

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 18. marca, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Drevo v oblakih«. Radijska nadaljevanka; 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Ko zgodovina zazveni; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Satirični kabaret Sergeja Verča in Borisa Kobala; 14.30 V studiu z vami: Sergej Verč; 16.00 Šport in glasba; 17.45 V studiu z vami; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 19. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.05 Ne vse, toda o vsem; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Slovenski kantavtorji; 12.00 Naravoslovje malo drugače; 12.40 Mešani zbor Svoboda iz Vuzenice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Igrajmo se skupaj!; 15.10 Tam dom je naš (o ekologiji); 16.00 Godalni kvartet Glasbene matice (violinista Žarko Hrvat in Jagoda Kuder, violist Marko Bitežnik, violončelist Peter Filipič) in klarinetist Miran Košta; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 20. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.40 Kultura in ne; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.40 Mešani zbor Štefan Kovač iz Murske Sobote; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Godalni kvartet Glasbene matice: violinista Žarko Hrvat in Jagoda Kuder, violist Marko Bitežnik, violončelist Peter Filipič; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 21. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Zdravniška posvetovalnica; 12.40 Mešani zbor Primorec-Tabor iz Trebča in z Opčin; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Črno na belem«; 14.30 Na goriškem valu; 16.00 Flavtistka Mateja Haller in pianist Bojan Gorišek v našem studiu; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 22. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Slovenski likar; 9.40 »Oj, vojna moja, vojna kruta«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Zvočne kulise; 12.00 »Nič ni za človeka nemogoče«; 12.20 Priljubljene melodije; 12.40 Mešani zbor Consortium musicum iz Ljubljane; 12.50 Orkestralna glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.10 Četrtekova srečanja: Rezija '89; 16.00 Zbor »S. Jacopo« iz Stockholma, »Cantoria Alberto Grazi« iz Caracasa ter Učiteljski ženski zbor iz Talina; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 23. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.0 Iz filmskega sveta; 12.40 Akademski pevski zbor France Prešeren iz Kranja; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Narišimo pravilico!«; 14.30 Od Milj do Devina; 15.10 Kulturni dogodki; 16.00 Mladi evropski izvajalci v palači Lebia v Benetkah; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 24. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.40 »Sreča je kakor sonce: kadar je najlepše, zatone«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Simfonični orkester RTV Ljubljana vodi Anton Nanut, sopranistka Edda Moser; 11.45 Črnske duhovne pesmi; 12.00 Življenje onkraj življenja; 12.40 Akademski pevski zbor Tone Tomšič iz Ljubljane; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Tam za goro...«; 16.00 Sobotno popoldne; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Sobotno popoldne; 18.00 Svetlana Makarovič: »Vrbov fant«, radijska igra; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Odslej le republika Slovenija

Na slovesnem zasedanju vseh treh zborov slovenske skupščine so v Ljubljani prejšnji teden razglasili pet novih dopolnil k republiški Ustavi. Slovenija se uradno imenuje Republika Slovenija, in ne več Socialistična republika Slovenija. Oznaka socialističen mora do konca leta 1992 izginiti z vseh uradnih aktov, nazivov in dokumentov javnih organov in organizacij v Sloveniji. Iz temeljnih načel slovenske u-

stave so odstranili vse ideološke opredelitve, nekdanji Socialistični zvezi delovnega ljudstva Slovenije pa so vzeli pristojnost na volilnem področju, tako da je zdaj ustavi samo še stranka med strankami. Na novo so urejeni tudi postopki za volitve najvišjih predstavnikov v republiki.

V nadaljevanju svojega dela je slovenska skupščina obširno razpravljala o položaju Slovenije in Jugoslavije. Sprejeta bila deklaracija o urejanju odnosov, ki ima sploh splošni pomen za republiko Slovenijo. V njej je rečeno, da je mogoče okrepiti suverenost slovenskega naroda s utrjevanjem konfederativne ureditve Jugoslavije. Dokler bo trajala srbska blokada, bo skupščina republike Slovenije mostovino sprejemala ukrepe za zavarovanje slovenskega gospodarstva, pri čemer se ne bo ozirala na zvezno zakonodajo. Tako bo tudi samostojno odločala, v kolikšni meri naj Slovenija izpolnjuje svoje obveznosti do Srbije v okviru sklada za nerazvite države, do potreb federacije.

O položaju na Kosovu in znanih slovenskih kritikah do ravnanja srbskih zveznih oblasti je poročal podpredsednik

dalje na 7. strani

—o—

OCCHETTO POTRJEN ZA TAJNIKA

Z izvolitvijo novega Centralnega komiteja in drugih vodstvenih organov se je nedeljo, 11. t.m., zaključil 19. izredni kongres Komunistične partije Italije, ki je skladu s političnim programom tajnika Occhetta odprl ustanovno obdobje oblikovanja nove politične formacije na levici, čemer bo dokončno odločal 20. stranski kongres. Novi Centralni komitej je na priložni seji potrdil Occhetta za tajnika z 213 glasovi, proti jih je bilo 23, 71 se jih je vzdržalo, pet je bilo belih glasov.

Proti so glasovali le Cossuttovi pristopniki, medtem ko se je ostali del fronte, ki se je na kongresu izrazila proti Occhettovi resoluciji, vzdržal. Še pred potrditvijo tajnika Occhetta je bil za predsednika centralnega komiteja izvoljen vodilni predstavnik druge resolucije Aldo Tortorella

a. b.

Dve Evropi

■ nadaljevanje iz strani 1

Nedavne odločitve ene izmed haltskih držav, Litve, s proglasitvijo neodvisnosti so gotovo revolucionarne geste in že vidne spremembe na evropski geografski karti. Pa že same izbire znotraj Rusije in ostalih slovanskih sovietskih republik ter odločitve za predsedniško državo pomenijo korenit preokret. Zato tudi ni mogoče mimo samih sovietskih odločitev in možnih novih potez pri bodočih razvojnih fazah Evrope. Rusija je že v pretekli zgodovini imela svojski odnos do Evrope. Na eni strani iskanje vključitve v evropsko dogajanje, na drugi pa nekako zaprtje vase. Tako je, recimo, v prejšnjem stoletju filozof Čadajev zapisal »... mi dejansko pripadamo Evropi in Zahodu« V istem stoletju pa je urednik revije Teleskop Nadeždin poudaril naslednje: »Mi ne korakamo vstric z Evropejci... Ni naša naloga posnemati civilizacije, ki niha in je obsodena na agonijo. To kar je potrebno za nas, je civilizacija, ki bo dobra za nas, ki bo močna in pristno ruska in ki bo poživila staro Evropo.«

Vse te besede lahko v nekem smislu tudi danes odražajo rusko miselnost v odnosu do Evrope. S tem pa tudi v širšem pomenu odnos ene Evrope do druge, ki terjaja predvsem razumevanje in zaupanje. To bo prav gotovo še vnaprej zagotovilo stvarno in trezno gledanje na bodočo usodo naše celine, kar pa je tudi prvi pogoj za mir in sožitje v svetu.

Po 17 letih diktature spet demokracija

■ nadaljevanje s 1. strani

priveditve. Med državniki, ki so dospeli v Santiago že po prehodu oblasti, da bi jim ne bilo treba srečati Pinocheta, je tudi italijanski ministrski predsednik Andreotti. Ta je dopotoval v Santiago iz amazonskega središča Manaus v Braziliji. Več ur je preživel na krovu brazilske voine enote na Riu Negru in se pogovarjal o nujni mednarodni pomoči Braziliji, da lahko ta spoštuje zahtevo mednarodne javnosti, da opusti divje izkoriščanje amazonskega pragozda in njegovo uničevanje. Med drugim je predlagal, da bi prišlo do strokovnega sodelovanja med brazilskimi znanstveniki in klimatologi ter mednarodnim središčem v Trstu, ki ga vodi Nobelovec Salam.

Andreotti, ki se je v ponedeljek, 12. t.m., srečal z novim čilskim predsednikom Aylwinom, je med drugim podpisal dvostransko pogodbo o sodelovanju. Italija da-

je na razpolago Čilu 15 milijonov dolarjev pomoči, za vzajemno pomoč pa si prizadeva tudi v okviru Evropske skupnosti. Andreotti se je tudi udeležil slovesne zahvalne maše v Santiagu, ki jo je daroval kardinal Silva Henriquez.

Novi predsednik Aylwin je v prvem nastopu z balkona predsedniške palače trdil voljo po obrambi znova pridobljene demokracije, ki so jo ljudje dosegli kot dejal, brez nasilja, krvi in sovraštva. Čilu ne bo več ne političnih zapornikov niti izgnancev. Že štiri ure po umestitvi demokratske vlade je prišlo do uradne obnovitve diplomatskih odnosov med Čilom in Sovjetsko zvezo, Jugoslavijo, Poljsko, škoslovaško in Vzhodno Nemčijo. Predstavnik nove vlade so se tudi poklonili spominu čilskega predsednika Allendeja, ki je postal žrtev Pinochetovega državnega udara septembra leta 1973.

Zagate našega jezika

LAŽNI ARTIKLI ALI PONAREJENO BLAGO?

V slovenskem jeziku je še veliko nedo-
gnanega, tudi nerazčiščenega. Upal bi si
celo trditi, da nismo še odkrili niti vseh
izraznih možnosti, ki so jih poznali naši
predniki, ko so ustvarjali v slovenskem
jeziku, ga oblikovali in izpopolnjevali,
vseh še vedno ne razlikujemo dovolj. Za-
kaj mladi, ki se *vraščajajo* v naš knjižni je-
zik, dobivajo veliko manj, kot so mladi
rodovi prejimali še do pred kratkim? Ma-
lo je danes trdnega znanja, malo zanesli-
ve rabe, marsikaj je negotovo, sporno in
dvomljivo. Pa tudi marsikatero opozorilo
in priporočilo pogosto naleti na *gluha uše-
sa*. Zakaj? Ni morda časa, da bi se izvo-
polnjevali v tem hitrem tempu življenja?
Vsak izgovor je dober, pa vendar ... lep
in pravilen jezik zahteva tudi svoje, po-
sebnost če kdo piše za druge in ne le zase!

Kaj je hotel povedati drugega pisec v
svojem poročilu o »lažnih artiklih in laž-
nih proizvajalcih«, če ne le to, da so »ti ar-
tikli«, to je *blago* ali *predmeti ponarejeni*,
da nimajo nobenega tovarniškega jamstva.
Kaj pa so »lažna potrdila«? Ali niso *po-
trdila* morda *ponarejena* ali *nepristna*, kot
je ponekod tudi *vino nepristno*. *Lažno* je
(tisti, tista) *tisto*, kar vsebuje *laž* ali *neres-
nico*, torej: *lažna trditev*, *lažne vesti*, *lažna*
dobrota, *lažna morala*, *lažno prijateljstvo*,
lažni zdravnik, itd.

Natančnost terja od vseh, da uporabljajo
ustrezno besedo, ustrezne izraze, pa
čeprav nam včasih, pod vtisom ne vem
kakšnega vpliva, zvane nerodno, ali kot
nekateri pravijo, celo nedomače.

R. Petaros

Spomenka Hribar o narodni spravi.
V ponedeljek, 19. t.m., ob 20.30 v
DSI v Trstu.

PRVA MEŠANA BANKA V LJUBLJANI

V Ljubljani so podpisali predpogodbo
o ustanovitvi mešane banke na podlagi
skupnega vlaganja. Predpogodbo sta pod-
pisala generalni direktor mednarodnega
podjetja Slovenijales in namestnik gene-
ralnega direktorja Avstrijske deželne ban-
ke z Dunaja. Mešana banka bo imela sedež
v Ljubljani, njen direktor pa bo Avstrieec.
ker ima avstrijska banka večinski delež.
Začetni kapital nove mešane banke je 60
milijonov šilingov. Avstrijci bodo prispe-
vali 36 milijonov, mednarodno podjetje
Slovenija les bo imelo v banki 15-odstotni
delež, vendar si je zagotovilo pravico do
soodločanja pri vseh bistvenih zadevah.
Banka bo imela široko registracijo, kar po-
meni, da bo sodelovala tako z gospodar-
stvom kot s prebivalci. Pristavljajo pa, da
v bistvu ne bo konkurirala obstoječim do-
mačim bankam. Avstrijski partner bo na
začetku predvsem prispeval največji de-
lež s prenosom znanja pri šolanju strokov-
nih moči nove banke, pri razvoju novih
bančnih oblik delovanja z usmeritvijo v
zahtevnejše bančne transakcije.

V Sovjetski zvezi vre: kaj bo prinesla predsedniška republika?

Medtem ko pišemo, je v Moskvi v teku
zasedanje kongresa ljudskih poslancev, ki
bo po predvidevanjih spremenil Sovjetsko
zvezo v predsedniško republiko in poveril
Gorbačovu vlogo prvega predsednika z
močno povečanimi pristojnostmi. Dan prej
je bilo nekakšno pripravljano srečanje
partije z zasedanjem centralnega komite-
ja. Tajnik Gorbačov je obširno poročal o
pripravah na 28. partijski kongres, za ka-
terega je predlagal, naj bi ga začeli 2. ju-
lija. Programski dokument govori o uved-
bi večstranskega sistema in o priznanju
zasebne lastnine proizvodnih sredstev, o
predsedniški republiki, opuščanju demo-
katičnega centralizma in reformi vodstven-
ih organov. Glede vodilne vloge partije,
o čemer je Gorbačov tudi govoril, ni po-
drobnih vesti.

Gorbačov je vsekakor odločno odklonil
predloge, naj bi spremenili ime komuni-
stične partije. Ravno tako je izrazil naspro-
tovanje predlogom, da bi se ta spremenila
v nekakšno zvezo samostojnih republiških
partij. Dejal je, da se komunisti ne mo-
rejo ločevati po narodnosti in ne smejo o-

puščati skupne politike za vso državo. 19.
junija bodo vsekakor ustanovili komuni-
stično partijo Rusije. Največja enota Sov-
jetske zveze namreč edina med 15 repu-
blikami nima lastne partijske organizaci-
je, saj se nekako istoveti z vsedrjavno par-
tijsko strukturo.

V ukrajinskem glavnem mestu Kijevu
je 11. t.m. manifestiralo kakih 50 tisoč
ljudi. Pripadniki narodnega gibanja Rukh
so vzklikali protikomunistična gesla in
zahtevali ločitev ukrajinske partije od Mo-
skve. Protirežimska manifestacija je bila
tudi v Rigi na Letonskem.

Na Estonskem pa je bilo zasedanje nek-
akšnega parlamenta v senci. V Tallinu se
je zbralo 500 predstavnikov, ki jih je med
24. februarjem in 2. marcem izvolilo na
neuradnih volitvah 600 tisoč Estoncev.
Simbolično volilno pravico so priznali le
tistim prebivalcem, ki so živeli v Estonski
republiki pred priključitvijo Sovjetski zve-
zi leta 1940, in njihovim potomcem. Gla-
sovali so lahko tudi zdomci. Estonski na-
rodni kongres je zahteval umik sovjetskih
čet iz republike in njeno osamosvojitve.

Bonnski parlament o poljski meji

Zahodnonemški parlament je z veliko
večino glasov odobril resolucijo, ki pou-
darja, da Nemci ne bodo postavljali v dvom
poljskih mejà na Odri in Nisi, da ne bodo
torej zahtevali ozemeljskih sprememb. Se-
danja poljska meja je nedotakljiva, pou-
darja resolucija, kar velja za sedanjost in
prihodnost. Obe nemški državi morata v
pričakovanju zedinjenja odobriti enaki re-
soluciji, ki naj zagotavljata, da Nemci ne
bodo zahtevali ne danes ne v prihodnosti
ozemeljskih sprememb, ki bi ogrožale se-
danjo poljsko mejo in pravico poljskega
naroda, da živi znotraj varnih mejà. Polj-
ska vlada in vlada združene Nemčije bo-
sta podpisali ustrezno pogodbo. V resolu-
ciji, ki so jo vložili poslanci Krščanske de-
mokracije in liberalne stranke, je tudi re-
čeno, da bo zahteva po odpovedi Poljske
vojni odškodnini veljala tudi za združeno
Nemčijo.

Večina v bonnskem parlamentu je zavr-
nila resoluciji, ki so jo vložili socialdemo-
krati in zeleni. Socialdemokratska resolu-
cija je obsojala izjavo kanclerja Kohla, ki
je postavljala vprašanje poljske meje v zve-
zo z odpovedjo vojne odškodnine na polj-
ski strani. Resolucija zelenih pa je vsebo-
vala poziv bonnski vladi, naj ustanovi
sklad, iz katerega bi plačevali odškodnino
ljudem, ki so za časa nacističnega režima
bili na prisilnem delu v Nemčiji.

Medtem se zahodnonemški kancler
Kohl že mudi v Bruslju, kjer bo predstavi-
nikom držav, članic Atlantskega zavez-
ništva, poročal o procesu združevanja o-
beh Nemčij. Zavezniške države so se nam-
reč pritožile, češ da nimajo nobene besede
pri obravnavanju tako pomembnega vpra-
šanja, kot je zedinjenje obeh Nemčij, če-
prav bo ta dogodek vplival tudi na prihod-
nost Atlantskega zavezništva.

General o služenju vojaškega roka v Sloveniji

Poveljnik petega armadnega področja,
ki zajema Slovenijo in del Hrvaške, gene-
ralpolkovnik Konrad Kolšek je poslal pi-
smo predsedstvu Slovenije glede zahteve,
naj bi slovenski fantje služili vojaški rok
doma, v Sloveniji. Poveljnik zavrača po-
budo iz praktičnih, zlasti pa iz vojaško-po-
litičnih razlogov. Lani je bila narodnostna
sestava vseh nabornikov v Jugoslaviji na-
slednja: Slovencev je bilo sedem odstot-
kov, Hrvatov 18,5 odstotka, Albancev 9 o-
dstotkov, muslimanov 12%, Makedoncev 6,1
odstotka, neopredeljenih Jugoslovancev 7
odstotkov in tako dalje. Vsi slovenski na-
borniki ne predstavljajo niti polovice šte-
vila vojakov, ki služijo vojaški rok v Slo-
veniji, je zapisal generalpolkovnik, a tu-

di v ostalih republikah ne bi našli pravih
razmerij med številom nabornikov in po-
trebami vojske. V vojski je nadalje, piše
poveljnik petega armadnega področja, 700
različnih specializacij. V mirnem času vseh
ni dobiti v nobeni republiki, urjenje zato
nujno poteka po vsem državnem ozemlju.

Vojaški predstavnik pa postavlja v o-
spredje zlasti politične izbire: Jugoslovans-
ka ljudska armada mora biti skupna obo-
rožena sila vseh narodov in manjšin Jugo-
slavije. Na vseh ravneh mora imeti narod-
nostno mešana moštva, torej jugoslovans-
ki značaj. To je tudi temelj bratstva in
enotnosti v državi, domoljubja in zvesto-
be izročilom narodnoosvobodilne borbe, je
še zapisal Kolšek.

POKRAJINSKI SVET Ssk V TRSTU

V Trstu se je prejšnji teden sestal pokrajinski svet Slovenske skupnosti. Velik del seje je bil posvečen bližnjim volitvam v okoliških občinah, kjer so že stekle priprave na ravni krajevnih sekcij. Kot je rečeno v tiskovnem poročilu je bil na seji poudarjen pomen uveljavitve Slovenske skupnosti za zaščito krajevnega prebivalstva in v korist celotne narodne skupnosti. Na seji so tudi začeli pripravljati programe ter sestavljati posamezne kandidatne liste. Med raznimi vprašanji so posebno pozornost posvetili zaščiti narodne skupnosti, in še posebej perečemu vprašanju obrambne slovenske zemlje pred nadaljnjimi razlastitvami in omejitvenimi posegi. Vprašanje lokacije sinhrotrona pri Ravzovici je tudi v tem primeru bilo v središču pozornosti razpravljalcev.

Pokrajinski svet Slovenske skupnosti je nadalje obravnaval proces demokratizacije v Sloveniji in tamkajšnje uveljavljanje idej političnega pluralizma. Poglobljena razprava je bila posvečena vladnemu zakonskemu osnutku o zaščiti slovenske narodne skupnosti in v tem smislu so krátko predstavili tudi popravke in dopolnila besedilu, ki ga je pripravila pravna komisija. Pokrajinski svet je nadalje pozitivno ocenil delo pristojnih komisij na gospodarskem, šolskem in tudi socialnem področju. Glede delovanja mladinske sekcije Slovenske skupnosti so poudarili pomen srečanja mladinskih manjšinskih skupin, ki ga društvo Virgil Šček prireja v sodelovanju s strankino mladinsko sekcijo. Ob koncu so obsodili nedavno streljanje na italijansko-jugoslovanski meji ter predlog o razširitvi mejnega pasu na jugoslovanski strani meje. Člani pokrajinskega sveta so se tudi poklonili spomenu nekdanjega predsednika republike Pertinija.

OBISK IZ SLOVENIJE PRI PSI

Na sedežu tržaške federacije PSI je bila 9. t.m. tiskovna konferenca, na kateri sta deželni tajnik PSI Zanfagnini in predsednik ZKS - Stranke demokratične prenove Ribičič orisala sodelovanje med strankama glede na trenutno stanje v Sloveniji in v Jugoslaviji ter na bližnje srečanje levih strank z območja delovne skupnosti Alpe Jadrane, ki bo konec marca v Ljubljani. Stranka demokratične prenove je bila namreč na obisku pri deželni PSI. Poleg Cirila Ribičiča so v odposlanstvu ZKS - Stranke demokratične prenove bili Bekeš, Kozman in Požar. V socialistični delegaciji pa so poleg deželnega tajnika Zanfagninija bili Tersar, Bulfone, Colauti, Perelli, Bernjak, Pahor, Samsa in Pečenik.

Gostje so prišli v Trst po demonstraciji na mejnem prehodu pri Fernetičih in prav ta tema je predstavljala uvod v tiskovno konferenco. Sledila so vprašanja v zvezi z odnosi med Slovenijo in Beogradom ter najnovejšimi dogodki v Sloveniji, ki odločno stopa na pot demokratične prenove in pluralizma.

—o—

DAROVİ IN PRISPEVKI

D. C. iz Vidma je daroval L. 15.000 v tiskovni sklad Novega lista.

KPI in PSI brez besed

Devinsko-nabrežinskim komunistom in socialistom je »uspešno« dokazati, da ni točen ljudski pregovor, po katerem »kdor molči, ta pritrđi«. Ta »zgodovinski« podvig so predstavniki KPI in PSI napravili na seji občinskega sveta, ki je bila 23. februarja: na njej namreč niso črhili niti besedice o proračunu za leto 1990, kljub temu pa so glasovali proti njegovi odobritvi. Proračun je bil potem vseeno odobren, in sicer z 11 glasovi KD, SSK, neodvisnega Tute in zelenega Certa, medtem je bilo proti 8 svetovalcev KPI in PSI (neofašist Quadracci je bil odsoten). A pojdemo po vrsti.

Proračun je odbor predstavil občinskemu svetu že 5. februarja skupno s proračunskim in programskim poročilom za triletnje 1990-92. Dokumenta je tehnično obravnaval pristojni odbornik Giovanni Gobbo, politično poročilo pa je podal župan Bojan Brezigar. Spričo bližajočih se volitev se Brezigar v svojih izjavah ni toliko ustavljal pri analizi proračunskih postavk in pri osvetljevanju novih nalog, ampak je podal predvsem obračun opravljenega dela v iztekajoči se mandatni dobi.

Brezigar je poudaril, da je njegova uprava v teh petih letih delovala predvsem v dve smeri, in sicer v smeri utrjevanja sožitja med občani ob ohranjanju in razvijanju kulturnih značilnosti vseh komponent ter v smeri družbeno-gospodarskega razvoja občine. Z zadovoljstvom je ugotovil, da so bili naporji v obe smeri plačani s pomembnimi dosežki. Kar zadeva vprašanje sožitja, je namreč mogoče ugotoviti, da v zadnjih letih v naši občini ni prišlo do hujših nacionalističnih ali šovinističnih izpadov ter da se utrjuje ozračje medsebojnega razumevanja.

Župan je nato govoril o dosežkih na področju družbeno-gospodarskega razvoja občine. Med pridobitvami, ki bodo bistveno prispevale k njenemu nadaljnjemu razvoju, je omenil začetek metanizacije občinskega ozemlja, prizadevanja za turisti-

no ovrednotenje Sesljskega zaliva in njim celotnega občinskega in še širšega območja ter razširitev štivanske papirnice, ki bo odprla nova delovna mesta, a predvsem zajamčila ohranitev že obstoječih.

Županovo poročilo je bilo res izčrpano, komunisti in socialisti pa na naslednji seji občinskega sveta niso k njemu nič pripomnili. Po seji so tisku izjavljali, da so ma-

Slovensko javnost v Italiji

vabimo

na javno razpravo s kandidatom za predsednika R. S.

M. KUCANOM

SLOVENCİ IN SLOVENCİ V ITALIJI V 90 LETIH

ki bo v Kulturnem domu v Trstu v petek, 16.3.1990 ob 20. uri.

SLORI

čali iz protesta, češ da jih uprava premo upošteva. Izgovor je res svojevrsten, se bi po tej logiki morale molčati vse politične sile, ki so kjerkoli v opoziciji. Vejetno pa je komuniste in socialiste motilo nekaj drugega, in sicer da je Brezigarjeva uprava uspelo uspešno zaključiti mandat, kljub izstopu PSI iz večine ter kljub šovinilnim polenom, ki jih je dobivala polnoge.

(Iz Poročevalca Ssk)

—o—

Vse kaže, da bo zaradi rasističnega vpliva prišlo do krize v občinskem odboru v Firencah. Komunistična partija, ki skupaj s socialisti in socialnimi demokrati sestavlja večino, je izrazila nezadovoljstvo do zadržanja socialističnega župana Moralesa.

Obisk pri deželnem vodstvu Ssk

Deželno vodstvo Slovenske skupnosti je v petek, 9. t.m., imelo v gosteh odposlanstvo Socialistične zveze Slovenije, ki so ga sestavljali predsednik Smole in njegova ožja sodelavca Jeklič ter Šuklje. V delegaciji Slovenske skupnosti pa so poleg predsednika Terpina in deželnega tajnika Jevnikarja bili drugi predstavniki strankinega vodstva. Delegaciji sta se najprej srečali v Čedadu, kjer je bil dopoldne prvi krog razgovorov in poročil. Izbira Čedadu ni bila slučajna, saj je Slovenska skupnost hotela seznaniti Socialistično zvezo s stvarnostjo tega najbolj ogroženega dela slovenske narodne skupnosti v Italiji. Ob Pe-neški Sloveniji pa so obiskali še Kanalsko dolino.

Deželni tajnik Ssk Jevnikar je Smoleta in njegova sodelavca seznanil s sedanji razmerami med pripadniki slovenske manjšine v Italiji, podrobneje pa je razčlenil vladni zakonski osnutek za zaščito naše manjšine ter orisal stališča Ssk. Še pose-

bej je ugotovil, da je osnutek pomanjkljiv in da hudo zanemarja Slovence v Benečiji ter pozablja na rojake v Kanalski dolini. Deželni tajnik Slovenske skupnosti je nato še orisal pobudo o sklicanju zbora slovenskih izvoljenih predstavnikov, ki bo predvidoma 24. marca v Špetru. Razgovorom v Čedadu je prisostvoval tudi jugoslovanski konzul v Trstu Pogačnik.

Popoldne sta se odposlanstvi odpravila v Kanalsko dolino, kjer so jih sprejeli tamkajšnji predstavniki slovenske narodne skupnosti prof. Venosi in še Siwetz, Bartalot, Prešeren in Moschitz. Obiskali so pouk slovenščine v Ukvah in še sedež Slovenskega raziskovalnega inštituta. V razgovorih v Mangartovem domu v Žabnici so podrobneje proučili položaj slovenske narodne skupnosti v Kanalski dolini. Člani Socialistične zveze pa so obširno poročali o sedanjem političnem položaju v Sloveniji največjo pozornost pa so posvetili bližnjim volitvam.

GORIŠKI OBČINSKI SVET OB KONCU MANDATA

Petletni mandat goriškega občinskega sveta se nagiblje h koncu, kot tudi mandati vseh drugih uprav, ki bodo obnovile svoje organe na volitvah 6. in 7. maša. Med tem časom pa ima pred seboj še celo vrsto nujnih in pomembnih vprašanj. Sem spada posebej občinski proračun, ki ga mora odobriti v najkrajšem času. Ker pa zapade mandat sveta 21. marca, bo vse to verjetno zelo težko izvedljivo (sicer bo moral bilanco podpisati posebni prefektur- ni komisar). Vzdušje v občinskem svetu je že dalj časa silno napeto in dela otežkoča zaradi stalne obstrukcije zlasti zelenih pa tudi ostale opozicije.

PREPOVED UPORABE KEMIČNIH SREDSTEV MED CVETENJEM

Deželni odbornik za kmetijstvo Benvenuto je v preteklih dneh izdal odlok o prepovedi uporabljanja kemičnih protizad- dalskih sredstev, kakor tudi herbicidov in drugih strupov v času cvetenja tako les- natih kakor travniških rastlin.

Prepoved je izdal, da se ne bi zastru- pile čebele in druge žuželke, ki imajo ve- liko vlogo pri opravevanju sadja in dru- gih rastlin. Kot je znano, ima opraveva- nje odločilno vlogo pri količini in kvali- teti pridelka. Prepoved zato velja od časa, ko sadje začne cveteti, do padca cvetnih li- stov. Med to dobo, je rečeno v odloku, za rastline, ki so bile skrbno gojene v jesen- skem in zimskem času, posegi z rastlino- ki zdravili — tako imenovanimi fitofar- maci — niso nujno potrebni. Tudi ko je sadje cvetelo, mora biti sadjar previden in pred vsakim škropljenjem pokositi rastli- ne v nasadih, da bi se tako izognil nevar- nosti, da bi se čebele ali druge koristne žuželke zastrupile, ker bi obiskovale trav- niške cvetove pod sadjem, ki je bilo po- škropljeno.

Deželni odlok predvideva kazni za kr- šilce teh prepisov.

DUHOVNIKI ZA ZAŠČITO MANJŠIN

130 duhovnikov videmske nadškofije je podpisalo poziv vladi in parlamentu v ko- risti zaščite narodnih manjšin. Duhovniki so v istem dokumentu, ki je bil sprejet ob koncu študijskega dneva o evangeliu in manjšinah, zahtevali tudi predavanja o furlanskem jeziku in književnosti na vi- demski univerzi. Ta predmet so pred ne- davnim na jezikoslovni fakulteti zavrnil.

Videmski nadškof msgr. Battisti je podprl pobudo svojih duhovnikov. Med drugim je poudaril, da je slovenščina, ki se govori v Nadiških in Terskih dolinah, v Reziji in Kanalski dolini, nedvomno manjšinski jezik, ki mora biti deležen za- ščite. Priznal pa je, da nimajo vsi manjšin- ski jeziki v škofiji enakega priznanja. Slo- venščina je uradno dovoljena v bogosluž- ju, ni pa tako s furlanščino, ki sicer ni prepovedana, a tudi ne uradno predvidena, ker v Vatikanu čakajo na to, da italijan- ska država prizna status furlanščine kot jezika.

Komisija »Pravičnost in mir« za našo manjšino

Komisija »Pravičnost in mir« pri Slo- venski pokrajinski škofovski konferenci, ki ji predseduje prof. dr. Anton Stres, se je s posebno spomenico obrnila na italijansko vlado in parlament v zadevi zaščite Slo- vencev v Italiji. V pismu je rečeno, da je Komisija preučila osnutek zaščitnega za- kona Maccanico, a tudi pripombe Sloven- cev v Italiji, ki z vsebino nikakor niso za- dovoljni. Zato je v njem izražena želja, da bi bili predstavniki manjšine pritegnje- ni k pripravam ustreznega zakona in da

bi se resno upoštevale njihove želje. Ko- misija se sklicuje na človekove pravice, družbeni nauk katoliške Cerkve, na novo- letno poslanico papeža Janeza Pavla II. in druge dokumente ter izraža pričakovanje, da bo zaščitni zakon v skladu z načeli teh listin.

Spomenico je Komisija »Pravičnost in mir« poslala tudi Komisiji »Pravičnost in mir« pri Italijanski škofovski konferenci z željo, da se zavzame za celovito in učin- kovito varstvo manjšinskih pravic sloven- ske narodnostne skupnosti.

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti, ki je dobilo vest o pomembni pobudi, v po- sebnem tiskovnem poročilu izraža zado- voljstvo in pa priznanje Komisiji »Pravič- nost in mir«. Njen dokument je sad sreča- nja, ki ga je imela delegacija Slovenske skupnosti v dneh pred božičem s sloven- skim metropolitom, ljubljanskim nadško- fom dr. A. Šuštarjem in s predsednikom omenjene Komisije prof. A. Stresom.

IVO JEVIKAR GOVORIL V VIDMU O MANJŠINI

Z okroglo mizo o ženski problematiki naslednjega dne pa s koncertom žensk izvajalk skladb, ki so jih napisale žene znanih skladateljev, se je okoli mednarod- nega dneva žena končal v Vidmu tečaj »vzgoje za razvoj in mednarodno sode- vanje«, ki sta ga skupno pripravila dežel- na sekcija UNICEF in deželni zavod za posodabljanje šolnikov IRRSAE. Tečaj, ki mu je od jeseni sledilo več kot 200 sluša- teljev, večinoma šolnikov, je kot predzad- njo točko, 2. marca, obsegal okroglo mizo o Pravic do enakopravnosti in različnosti. Posvečena je bila deloma problemu prisel- jencev v Italiji in rasizma, o čemer so go- vorili priseljenca iz Afrike Carolina Pi- mental in Aba Danna, podravnatelj videm- ske CARITAS Francesco Milanese in za- stopnik združenja Italia Razzismo iz Rima Agostino Bevilacqua, deloma ta tudi sožit- ju v Furlaniji-Julijski krajini. Voditeljica okrogle mize Gigliola Della Marina iz de- želne sekcije UNICEF je namreč pouda- rila, da ni mogoče govoriti le o oddaljenih problemih, pozabiti pa na dolžnosti in možnosti doma. Zato je bil k okrogli mizi povabljen tudi časnikar Ivo Jevnikar iz Trsta, ki je spregovoril o manjšinski pro- blematiki, o slovenski manjšini, o osnov- nih pojmih »dejanske enakopravnosti« in zaščitnih določil.

Kulturno društvo Sovodnje vabi na
pevski večer z naslovom

ZAPOJMO PESEM ...

Izvajajo Sovodenjska dekleta. Nastop
bo v petek, 16. t.m., v Kulturnem domu v
Sovodnjah ob 20.30.

JUBILEJ SLOVENSKE MAŠE PO RADIU

Pred 25 leti je Radio Trst A začel pre- našati nedeljsko mašo iz župnijske cerkve v Rojanu. Ob pomembnem jubileju je bi- lo v nedeljo, 11. t.m., slovesno somaševa- nje, ki ga je vodil tržaški škof Bellomi, so- delovala pa sta še škofov vikar Lojze Škerl in msgr. Stanko Zorko. Škof se je zahvalil vsem, ki že toliko let sooblikujejo nedelj- sko službo božjo v Rojanu in skrbijo za njen prenos.

Knjige ESTLIBRIS v Gorici

V dvorani »Cocolin« v bivšem bogoslovju so v petek, 9. t.m., predstavili goriški javnosti knji- ge Založništva tržaškega tiska v italijanščini. Večer je priredil Inštitut za družbeno in versko zgodovino, ki že nekaj let opravlja izredno po- membno kulturno poslanstvo v Gorici. Predsed- nik inštituta, prof. Fulvio Salimbeni, ki je uvo- doma pozdravil občinstvo, je poudaril pomemb- nost zbirke Estlibris, ker italijanskemu bralcu omogoča, da spozna slovensko literarno ustvar- janje in kulturno izročilo.

Sledil je poseg prof. Elvia Guagninija, ki na tržaški univerzi predava italijansko literaturo. Podrobno je analiziral in predstavil zbirko e- jev »Trubar, Kosovel, Kocbek e altri saggi sulla letteratura slovena« (»Trubar, Kosovel, Kocb k in drugi eseji o slovenski književnosti«), ki jo je napisala prof. Marija Pirjevec. Predstavil pa je še izbor Kosovelovih poezij »Fra il nulla e l'infinito« (Med ničem in neskončnostjo) v pre-

vodu Gina Brazzodura, ob tem pa še Bevkovo povest »Mrak za rešetkami« v prevodu Ezia Mar- tina in z naslovom »Crepuscolo« ter še prevod Bartolovega romana »Alamut«, ki ga je v itali- janski jezik prevedel Arnaldo Bressan. Prof. Guagnini je po temeljiti predstavitvi del pohva- lil založbo, ker se je odločila za smotrno založ- niško politiko, saj bodo njene izdaje pomagale k boljšemu poznavanju slovenske kulture in knji- ževnosti.

O delovnih načrtih Založništva tržaškega ti- ska je spregovoril Miran Košuta. Med drugim je dejal, da je zbirka knjig, ki so bile v petek predstavljene v Gorici, prva iz širše zasnovane- ga programa izdaj. Tako je napovedal, da bosta letos v italijanskem prevodu izšli deli Vuka Ka- radžića »Srbija in Evropa« ter prof. Pirjevca »Tito, Stalin in Zahod«. Ob teh dveh knjigah pa bo izšla še zbirka štiridesetih pesmi Simona Gre- gorčiča.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Obširna nemška knjiga o koroških Slovencih

Če se v teh tednih sprehajaš po celovških ulicah, se kaj hitro srečaš z velikimi plakati, ki na zidovih in reklamnih stebrih na nenavaden način opozarjajo na novo knjigo o koroških Slovencih. V nemščini jo je napisal Mirko Bogataj, vodja slovenskih radijskih in televizijskih oddaj v koroškem studiju avstrijskega radia v Celovcu, izdala pa celovška Mohorjeva založba.

Bogataj je napisal obširno, 380 strani zajeto učno knjigo o koroških Slovencih. Je neke vrste avtorjev zagovor o slovenstvu, ki ga je pobudil občutek krivde ob hčerkinji izjavi, da ne govori slovensko, »ker njena mati ne zna slovensko, oče pa je slovenščine ni naučil.«

Na podlagi za mnoge mešane zakone tipičnega položaja, v katerem otroci velikokrat obvladajo le večinski jezik, je Bogataj sestavil pronicljivo knjigo o zgodovini in sedanjem položaju koroških Slovencev. Zavzema se za novo, humano obliko sožitja med obema narodoma na Koroškem. Svoji nemško govoreči ženi Berghild, hčerka Evi in Maji in sinu Mihaelu odkriva tisti del svoje notranjosti, ki je bistveno povezan z njegovim slovenskim izvorom. Zaveda se svoje osebne krivde, da je sredi vsakodnevnega napornega delovnega življenja vse premalo opozarjal na slovenski del svojega bistva. To, kar je zagrešil pri lastnih otrocih, ki jih ni naučil slovenščine, želi popraviti pri vnukih, s katerimi se bo pogovarjal po slovensko.

Bogatajeva knjiga »Die Kärntner Slowenen« (Koroški Slovenci) je vzpodbudno branje prav zaradi avtorjeve poštenosti. Ne olepša položaja, temveč kaže stvari na realističen način take kot so. Prav zato pa je ta knjiga tudi velika vzpodbuda za naprej. Dragocen je na primer avtorjev psihološko utemeljeni vpogled v dušo nemško govorečih sorodnikov in sodeželanov, ki so v resnici prav tako kot Slovenci obremenjeni s številnimi v preteklosti in polpreteklosti nastalimi kompleksi, zapleti in zgodovinskimi odločitvami.

Ko Bogataj na zelo detajliran način poroča o zgodovinskih obeležjih koroških Slovencev, o njihovi politiki, kulturi in gospodarstvu, nikoč ne pozabi na kompliciran in večsmeren položaj na Koroškem. Njegova knjiga raste ob soočanju s koroškimi Slovenci in prepričljiv zagovor tolerance med različnimi ljudmi.

Ožigosa tudi razcepljenost koroških Slovencev in ideološko nestrpnost pri lastnem narodu. Takó je politično zaslepljena slovenska koroška levica po drugi svetovni vojni, sklicujoč se na borbeno usmerjenost Osvobodilne fronte, s tem, da ni pristala na izjavo o lojalnosti do Avstrije, prepredila, da bi prišlo do velikopoteznega konsenza med nemškim in slovenskim prebivalstvom na Koroškem. Slovenci so se razpolovili na dva tabora, ki sta med seboj vodila ideološko vojno. Slovenci na podeželju so bili medtem izpostavljeni čisto konkretnim nemškim pritiskom na delovnih mestih, v uradih in javnosti. Medtem ko so slovenski voditelji izgubljali tudi zaradi svojih večnih preprirov ljudi na terenu, tako da so zlobni jeziki govorili o generalih brez armade, so ljudje sanjali o boljšem življenju brez stalnih psihološko-političnih obremenitev.

Bogataj, ki je maturiral na gimnaziji za Slovence v Celovcu in postal najprej učitelj, je bil v mladih letih znan in aktiven slovenski športnik. Tako ni čudno, da na živahen način poroča o slovenskih koroških športnikih od smučarjev do atletov in nogometašev. Piše pa tudi o koroškem slovenskem gospodarstvu, slovenskih podjetjih, kmečkih zadrugah in bankah. Seveda ne pozabi na kulturno udejstvovanje, na pomen številnih pesnikov in pisateljev, na revije in tri koroške slovenske tednike, še posebej pa tudi iz lastne izkušnje omenja pomen novih medijev, radia in televizije, za oblikovanje kritične zavesti pri lastnem narodu in za utrjevanje dejanskega sožitja med različno govorečimi ljudmi na Koroškem.

O reviji Primorska srečanja

Skupna številka 104-105 revije »Primorska srečanja« vsebuje vrsto zanimivih člankov o družboslovnih, gospodarskih in kulturnih vprašanjih, ki se pojavljajo v našem primorskem prostoru. Najprej naj omenimo gloslo glavnega urednika Marjana Tavčarja o »volivnem golažu in njegovih začimbah«. Glavni urednik sicer z zadovoljstvom pozdravlja nova politična dogajanja na Slovenskem in odobrava večstrankarski sistem, izraža pa nekaj dvomov o tem, kako bodo znali izvoljeni ta sistem upravljati. Marjan Tavčar ugotavlja, da so si programi novonastalih strank vsaj za 75 odstotkov podobni kakor jajce jajcu. Volilno telo Slovencev dobiva novo dušo, pravi avtor glose. V tej duši se prelivajo različne misli, interesi in čustva, ki se zrcalijo tudi v volilnih programih novih političnih zvez. Nobeden od njih pa ne more v celoti zajeti vseh narodovih pogledov in potreb, trdi glavni urednik Primorskih srečanj in obenem ugotavlja, da so ljudje trenutno še nezaupljivi in so zato sklenili počakati z množičnim vpisovanjem v nove politične stranke. Pisec ob

tem izraža prepričanje, da bodo ljudje svojo pravo politično barvo pokazali šele na volitvah in se ob koncu sprašuje, ali bodo v Sloveniji zmožni tudi po volitvah ohraniti politično kulturo in dialog med različnimi gibanji in strankami in ali bo res mogoče v parlamentarnem prostoru razvijati zdravo, ustvarjalno medsebojno kritiko.

Zadnjo številko Primorskih srečanj je likovno opremil slikar Zvest Apollonio. Med številnimi članki v reviji naj omenimo zgodovinsko raziskavo o zavezniški vojaški upravi Julijske krajine, ki jo je napisal Cvetko Vidmar. Nadja Magajna pa v tej številki revije piše o politični diferenciaciji med tržaškimi Slovenci, oziroma o vzrokih, ki so privedli do ločevanja.

Med pesniškimi in proznimi prispevki v tej številki Primorskih srečanj naj tokrat omenimo samo ime pesnika Nika Župana, ki je pred skoraj dvema desetletjema umrl v starosti 29 let. Njegova dela so izšla šele deset let po njegovi smrti, izdali pa so jih njegovi osebni prijatelji v obliki pesniško-grafične mape. Likovno je zbirko poezij opremil Zvest Apollonio.

Dvojezično šolstvo, slovenska gimnazija Celovcu, neuresničeni deli člana 7 avstrijske državne pogodbe se v Bogatajevi knjigi o koroških Slovencih na tvoren način prepletajo s tretji slovenskih koroških zaslužnih mož, politikov, pisateljev, šolnikov, glasbenikov, slikarjev, duhovnikov.

Knjiga je pravi leksikon, nabit s podatki o koroških Slovencih in njihovih nemških sosedi. V njej z lastnimi prispevki o pomenu tolerance in o značilnosti življenja v dveh kulturnih sosedstvih tuje tudi nekateri pomembni gostje, na primer avstrijski zvezni kancler dr. Franz Vranitzky. Mirko Bogataj je avtor z voljo po objektivnem podajanju snovi. S svojo dvojezično življenjsko izkušnjo skuša pomirjati in povezovati nasprotja v smislu neke nove večkulturnosti in večjezičnosti, ki se bori proti primitivni asimilaciji drugače govorečega ali drugače mislečega. V tem smislu je Bogataj »homo novus« — novi človek povezan in večsmernih upoštevanj — in izključevanj, ki so vse prevečkrat na dnevnem redu koroške pa še katere druge politike. Čeprav ni lahko premagati vseh 380 strani priročne knjige, je vredna, da jo preberejo nemški in tudi nemščine večji slovenski bralci, ki bodo izvedeli takó tudi kaj novega o pomenu humanizma in tolerance v današnjem času.

Lev Detela

»Vdove« v Mestnem gledališču ljubljanskem

Pravijo, da je v politiki težko biti prerok, ni manj tvegane pa niso napovedi v umetnosti. V Mestnem gledališču ljubljanskem so vzporedno pripravljali dve predstavi: Shakespearovo tragedijo Romeo in Julija v režiji Barbare Hieronim in sodobno madžarsko igro Kertésza »Vdove« v režiji Dušana Mlakarja.

Kertésza bi po umetniški moči težko primerjali s Shakespearom, pa tudi Hiengova velja za izjemno nadarjeno režiserko. A kljub temu je bila uprizoritev »Vdov« boljše sprejeta tako strani ocenjevalcev kakor tudi s strani občinstva kakor zgodba o nesrečnih zaljubljencah Verone.

Kako razložiti to navidezno protislovje? Igralski zbor Mestnega gledališča, to velja tako za starejše kakor tudi za mlajše igralce, ima več izkušenj s sodobnimi besedili kakor s klasičnimi dramami, napisanimi v vezani besedilni obliki. Gledalci so bolj naklonjeni igram, ki govorijo o sodobnih problemih skozi usta likov, s katerimi se lahko poistovetijo. »Vdove« so prav tako besedilo, komedijsko zastavljeno, dramaturško spretno komponirano in zelo komunikativno. Stiri ženske žalujejo za znanim igralcem, ki je umrl v avtomobilski nesreči. Vsaka si do mišlja, da ga je najbolje poznala. Izkaže pa se, da mu je bila bližje navadna služkinja, njegova ljubica, kakor njegova mati in obe soprogi, prvi in drugi.

Igralski kvartet — Nika Juvanova, Majda Grbac, Maja Boh, Nadja Strajner — je bil uigran in dovolj prepričljiv.

Včasih bi morali gledališčniki prisluhniti željam občinstva, ki pričakuje od teatra tudi zabavo, kratkočasje in zlasti sproščujočega smejanja.

Zarko Petan

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU

Hermann Broch

POVEST SLUŽKINJE ZERLINE

Izjava Bogdana Bratuž

v nedeljo, 18. t.m., ob 18. uri v dvorani »I. Gradbeni« v NABREŽINI

ODSLEJ LE REPUBLIKA SLOVENIJA

■ nadaljevanje z 2. strani

skupščine Knez. Govoril je tudi o vlogi vojske v Jugoslaviji in se zavzel za služnje vojaškega roka v domačih republikah. Konfederacijo je treba ponuditi kot osnovo skupnega življenja v Jugoslaviji in kot novo ustavno ureditev, je poudaril Knez in dodal, naj bi v primeru zavrnitve tega modela prepustili zadevo novemu zveznemu parlamentu. Zavedati pa se je treba, je še dodal, da bi se o odcepitvi moglo odločiti samo s političnim referendumom. Predlagal je še, naj bi vso svetovno javnost seznanili s težavami in z nameni Slovenije. O gospodarskem položaju in o srbski blokadi pa je govoril podpredsednik slovenske vlade Bohorič. Kritiziral je tako zvezno vlado kot zvezno predsedstvo, ker da se glede srbske blokade in slovenskega odgovora nanjo postavljajo na enostranska stališča.

MANIFESTACIJA PROTI JEDRSKI ELEKTRARNI

Na pobudo Zelenih Slovenije je kakih sto predstavnikov zelenih in naravovarstvenih združenj iz Slovenije, Hrvaške, Srbije, Bosne in Hercegovine, Italije in Avstrije 10. t.m. mirno manifestiralo nedaleč od jedrske elektrarne v Krškem. Zahtevali so zaprtje te edine nuklearke v Jugoslaviji in razpis referendum v Sloveniji o tem vprašanju.

Skupno s predstavniki ustanov, ki so pristojne za izkoriščanje jedrske energije v miroljubne namene, so imeli nato okroglo mizo z naslovom »Krški sindrom«.

Prejeli smo

POSLANICA DEMOS-u

Zadovoljni smo, da se tudi novoustanovljena politična zveza zanima za vprašanja Slovencev izven matičnih meja. Ob tem bi radi pripomnili, da tako kot Vas tudi nas ne združuje samo vseobsegajoči pojem slovenstva, ampak tudi in predvsem univerzalnejši pojem različnosti med nami. Zato bi glede na Vaše srečanje z delegacijo SKGZ iz Trsta dne 25. januarja 1990 in na načrtovana podobna srečanja želeli poudariti, da je med Slovenci v Italiji še veliko organizacij, strank in ne navsezadnje tudi skupin in posameznikov, ki so prav tako nezanemarljivi in bogat izraz našega razvejanega političnega in kulturnega življenja.

Zelimo in upamo, da bi Vaše zanimanje za Slovence po svetu presehalo ozke institucionalizirane oblike in da bi Vi zato z enako pozornostjo poslušali dejansko utripanje slovenskega življenja, tudi takrat, ko se kaže kot obrobno, ker se pojavlja izven utečenih poti naše uradne slovenske zamejske politike in kulture.

Trst, 27. januarja 1990

JANKO BAN
PAVEL FONDA
BARBARA GRUDEN
IVANKA HERGOLD
JAGODA KJUDER
OSKAR KJUDER
BORIS KOBAL
BOGOMILA KRAVOS
ZIVKA MARC
PAVLE MERKŮ

BORIS PAHOR
SAMO PAHOR
ALENKA REBULA
MARKO SUSIČ
EMIDIJ SUSIČ
IGOR TUTA
VERA TUTA BAN
FRANKO VECCHIET
IVAN VERČ
SERGEJ VERČ

—o—

Voditelj Afriškega narodnega kongresa Mandela je dopotoval v Stockholm, kjer se je sestel s člani tamkajšnje vlade. Glasnik odbora za Nobelove nagrade je povedal, da je Mandela med najresnejšimi kandidati za letošnjo nagrado za mir.

MARKOVIĆ PROSI ZA NOVA POSOJILA EGS

Predsednik jugoslovanske zvezne vlade Marković in zunanji minister Lončar sta se 8. t.m. v Bruslju pogovarjala s predsednikom Evropske komisije Delorsom in komisarjem za politiko Evropske gospodarske skupnosti v Sredozemlju Matutesom. Marković je predstavnikoma Evropske gospodarske skupnosti orisal ukrepe, ki jih je bila sprejela jugoslovanska vlada za odpravo gospodarske krize in uvajanje tržnega gospodarstva ter za uresničenje političnih reform, ki naj bi privedle do pravega pluralizma in demokracije. Jugoslovanska državnik sta Delorsa prosila za pomoč, da bi Beograd preuredil jugoslovansko bančništvo in ustvaril pogoje za posodobitev industrijskih objektov.

Jugoslavija je namreč prosila tako imenovano skupino 24, ki sodeluje pri pomoči za finančno pomoč Poliski in Madžarski, za drugo milijardo dolarjev posojil. Evropska gospodarska skupnost je že obljubila Markoviću 650 milijonov dolarjev posojil, če bo izpolnila nekatere pogoje. Marković je v tem smislu zagotovil, da je njegovi vladi uspelo bistveno zaustaviti inflacijo in vrniti nad tri milijarde dolarjev dolgov. Marković je nadalje zavrnil očitke, da bi bila jugoslovanska tajna policija vpeljena v umor predsednika Odbora za zaščito človekovih pravic na Kosovu, ki je postal žrtev atentata v Bruslju.

—o—

Politične novice prihajajo tudi iz Mongolije, kjer je zasedal Centralni komite komunistične partije. Na predlog glavnega tajnika sta odstopila najvišja organa partije, obenem pa je bilo določeno, da bo 10. aprila izredni kongres partije.

CORRADO BELCI

Dva nasprotujoča si strahova

Prevedel D. L.

Proti koncu lanskega leta je pri založbi Morcelliana izšla knjiga z naslovom »Trst, tridesetletni spomini (1945-1975)«. Avtor knjige je bivši dolgoletni tržaški poslanec Kršč. demokratičnega Corrado Belci, ki je zdaj predsednik upravnega sveta Jadranskega zavoda združenega sveta s sedežem v Devinu. Uvod v knjigo je napisal ministrski predsednik Andreotti, ki je o Belcijem delu dejal, da je bilo napisano »resno, pošteno in z muko«.

Corrado Belci se je rodil v Vodnjaju v Istri, ki jo je zapustil tik pred priključitvijo Jugoslaviji. Še kot mlad fant se je začel baviti s črnokarstvom, v Trstu, kjer se je nastanil, pa je pripadal skupini tako imenovanih »tridesetletnikov«, ki so proti koncu 50. let prevzeli vodstvo takratne vodilne italijanske stranke v Trstu, to je Krščanske demokracije, in tako izpodrinili stare strankine veljake, pogojene od prevlada oče liberal-nacionalne tradicije.

Knjiga Corrada Belcija vsebuje poglavje, ki je v celoti posvečeno odnosom med italijansko večino in slovensko manjšino in ima naslov »Dva nasprotujoča si strahova«. Odločili smo se za objavo v nadaljevanjih in v prevodu tega poglavja, ker je iz avtorjevih izjav jasno razvidno, kako italijanski tržaški politik gleda na problem odnosov med večino in manjšino ter na uredi-

tev teh odnosov. Z nekaterimi izjavami se seveda ne moremo strinjati, vendar se nam zdi, da je Belcijev modrovanje kljub temu zanimivo in zlasti aktualno v tem trenutku, ko se v Rimu nekaj premika v zvezi z zakonsko zaščito slovenske manjšine v Italiji.

(Ured.)

1.

Vprašanje odnosov med italijansko večino in slovensko manjšino ni samo ena najbolj kočljivih zadev v življenju in zgodovini Trsta, temveč je eno tistih vprašanj, za katera ne obstaja »dokončna rešitev«. To pomeni, da je temu vprašanju usojeno trajati in da je v bistvu preuščeno kulturnemu razvoju prizadetega prebivalstva in ne toliko oblikovanju zakonskih norm, ki se v detajlih lahko spreminjajo, medtem ko so možne mnoge variante pri izvajanju ustavnega določila šestega člena republiške magne charte, ki se glasi: »Republika štiti s posebnimi normami jezikovne manjšine«.

Toda razdobje 1945-1954 je obsegalo zgodovinski lok, za katerega je bil značilen čelni spopad med Italijani in Slovenci, kar je bilo neizogibno nadaljevanje povsem nasprotujočih si stališč obeh držav

glede ozemeljske suverenosti nad Julijsko krajino: šlo je za vprašanje, ki ga je travmatično označevala nesrečna mirovna pogodba iz leta 1947; ta je bila krivična zaradi začetnih meja (takojšnja izguba Istre in južno od Mirne) in dvoumna zaradi nezadrtanih meja (neuresničeno Svobodno tržaško ozemlje, formalna »začasnost« rešitve). Sporazum o soglasju iz leta 1954 in njegovo izvajanje v odnosih ob meji, z majhnimi, toda silno pomembnimi neodnostmi v vsakdanjem življenju sta delno omehčala antagonistično surovost, a je gotovo nista odpravila. Novi strani zgodovine, ki sta se odpirali pred nami, novi, konstruktivni odnos med obema državama, ki sta še pred nekaj leti bila oster medsebojni boj, ter omikano in plodno sožitje med jezikovno večino in manjšino so lahko nastajali le vzporedno, kajti v nasprotnem primeru ne bi bilo konca niti niunega prvega poglavja. Vse to je zadrevalo tržaško in goriško pokrajino, ki ju je že prvi razplet ozemeljskega spora bil postavil v različen pravni in tudi politični položaj, a je že napovedovalo določeno vpljo po narodnostnem oživiljanju tudi v videdski pokrajini. Prezgodnja je seveda bila zamisel o novi politiki sožitja, saj za to še ni dozorel čas; toda nekega dne bo treba vendarle začeti in zora ni mogla biti drugo kot začetno svetlikanje.

Izkazalo se je, da je bila »muzika« težka že pri prvih notah, saj je že sama tematika takoj vzbujala nezaupanje. Za miselnost nemahjnega dela italijanskega prebi-

Slovensko kulturno društvo SLAVEC
Ricmanje-Log, prireja že tradicionalni

RICMANJSKI TEDEN

od 15. do 19. marca 1990. Spored je naslednji:

Cetrtek, 15. marca, ob 20.30 v galeriji BABNA HISA

— otvoritev XII. RAZSTAVE IN POKUŠNJE VIN z nagrajevanjem najboljših vzorcev; sodeluje mladinski pevski zbor PRIMOREC - TABOR pod vodstvom MATJAZA ŠČEKA

Sobota, 17. marca, ob 20.30 v prireditveni dvorani

— celovečerni koncert orkestra VECCHIA VIENNA

Nedelja, 18. marca, v galeriji BABNA HISA

— odprtje razstave od 15. do 20. ure

Ponedeljek, 19. marca, ob 20.30 v prireditveni dvorani

— Zaključni večer Ricmanjskega tedna z nastopom domačih skupin: združenega mešanega pevskega zbora SLAVEC-SLOVENEK pod vodstvom dirigenta IVA LEŠNIKA ter dramske skupine SLAVEC z veseloigro »PARIZ JE PAČ PARIZ« v režiji DRAGA GORUPA.

Kipi očetov komunizma ne padajo le v Mongoliji in v vzhodnoevropskih državah, ki so se demokratizirale. Glasilo sovjetskih oboroženih sil »Rdeča zvezda« poroča, da je skupina mladih v gruzinskem glavnem mestu Tbilisiju zrušila Leninov spomenik na enem izmed osrednjih trgov.

AVSTRIJA IN NOVI BEGUNCI

Avstrija je še vedno odprta in gostoljubna država, vendar je le treba nekaj stvarnega ukreniti v zvezi s čedalje večjim številom beguncev, ki prihajajo iz vzhodnoevropskih držav. Tako je izjavil avstrijski kancler Vranitzky, ki je opozoril, da Avstrija ne more sprejeti vseh ljudi, ki prosijo za zavetišče na njenih tleh. Samo v zadnjih osmih tednih je zaprosilo za politično zavetišče v Avstriji nad 5 tisoč beguncev z evropskega Vzhoda. Upoštevanje pa je treba vse tiste, ki izkoriščajo dejstvo, da so se meje odprle in ki prihajajo v Avstrijo več ali manj ilegalno, pri čemer se viša število beguncev, ki jih je že več stotisočev.

Avstrijska vlada je zahtevala nujno sklicanje konference o vprašanju beguncev. To konferenco bi moral sklicati evropski svet in bi se je morali udeležiti tudi zunanji ministri bivših vzhodnoevropskih komunističnih držav. Avstrija poziva ostale zahodne države, naj priskočijo na pomoč, češ da nihče ne more od Avstrije zahtevati, naj postane evropsko begunsko taborišče. Tako je dejal avstrijski zunanji minister Mock.

UMRLA JE KARMELA KOŠOVEL

V starosti 91 let je v nedeljo, 11. t.m., umrla na Tirolskem Karmela Kosovel, sestra pesnika Srečka Kosovela. Pokopali so jo v kraju, kjer je po vojni živela z možem, slikarjem Alfonsom Graberjem.

Rajinka je obiskovala Dekliški licej v Ljubljani, glasbo pa je študirala v Ljubljani, Trstu in Münchnu.

Po poroki je živela na Dunaju in nato na Tirolskem. Rada se je vračala na Kras, v Tomaj in v Trst.

ZADNJA OKROGLA MIZA

V Vzhodnem Berlinu je bilo 12. t.m. zadnje zasedanje predstavnikov vlade in opozicije ob okrogli mizi. V nedeljo, 18. t.m., bodo namreč po 60 letih prve svobodne volitve, zato ni pričakovati, da bi bila okrogla miza še potrebna, saj se bo dogovarjanje preneslo v novi parlament.

S to pobudo so začeli 7. decembra Uresničenih je bilo več zahtev opozicije, ki je nato s svojimi predstavniki prejšnjega mesec stopila tudi v vlado ministrskega predsednika Modrowa.

SOVJETSKI VOJAKI SE UMIKAJU

Na Madžarskem se je te dni začel umik sovjetskih vojakov. General Krivošejev, ki je namestnik poveljnika glavnega stavbe sovjetskih oboroženih sil, je agenciji Tass izjavil, da je na Madžarskem kakih 50 tisoč sovjetskih vojakov. V mestu Vestpru ma so začeli pripravljati vlak, s katerim bodo umaknili oklopni regiment.

Madžarska in Sovjetska zveza sta v soboto, 10. t.m., podpisali sporazum o popolnem umiku Rdeče armade. Podoben sporazum je Sovjetska zveza pred časom podpisala tudi s Češkoslovaško. Oba primeri pa nista povezana z dunajskimi pogajanjimi med varšavskim zavezništvo in Atlantsko zvezo o zmanjšanju števila vojakov v Evropi.

V nedeljo, 25. marca, bodo na Madžarskem prve svobodne volitve po letu 1948, ko so prevzeli oblast komunisti.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Grapha Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

valstva Trsta — in nekoliko tudi Gorice — je slovenska narodna skupnost predstavljala odskočno desko možnega okupatorja (Jugoslavije), ki je bil leta 1945 s težavo zavržen onkraj Morganove črte, a ki je bil še vedno nevaren, če je bilo res (in je tudi bilo tako), da so v 50 letih izginili z narodnega zemljevida skoraj vsi Italijani iz Dalmacije in Istre. Zelo je bil zakoreninjen strah, da bi se s tihim jezikovnim in gospodarskim uveljavljanjem moglo uresničiti to, kar se je bilo preprečilo v zvezi z vojaško zasedbo po vojni in v zvezi z ozemeljsko suverenostjo. V skladu s takšnim gledanjem je najmanjši namig na manjšinske pravice veljal ali za hinavščino »filosofskih« elementov ali za nespametno naivnost; v resnici bi — tako so modrovali še kar razširjeni krogi — nudili nasprotniku in njegovim »petim kolonom« novo orožje za nadaljnja osvajanja. Med dobro obveščeni, »kavarniški« krogi, ki so že tako dovzetni za sumničenje, se je mnogo let uspešno širil glas, da vsebuje Londonski sporazum o soglasju določila, ki naj bi bila tajna, a toliko bolj usodna za prihodnost Trsta in za prihodnost Italije v Trstu.

Med slovensko jezikovno manjšino je na splošno prevladoval občutek, ki je značilen za vse manjšine, živeče v narodno različni državi; to je strah pred raznarodovalnim procesom, ki je posledica potreb družbenega življenja (poroke, delo, urbanizacija itd.) in kulturne moči večinskega naroda, k temu naravnemu občutku je tre-

ba dodati seveda spomin na politiko fašizma in na njegove raznarodovalne, nasilne ter udušujoče ukrepe (spreminjanje priimkov). Gre za politiko, za katero je bila po mnenju nemajhnega števila Slovencev odgovorna Italija kot takšna, ne da bi se delala prevelika zgodovinska ali politična razlikovanja med fašizmom in protifašizmom.

Resnično vprašanje omikanega sožitja med Italijani in Slovenci znotraj meja demokratične Italije je obstajalo (in še obstoji) prav v postopnem odpravljanju obeh nasprotujočih si zgodovinskih strahov, ki sta značilna za obe kolektivni psihologiji v medsebojnem stiku. Do vsega tega pa ne more priti samo ob sebi, brez natančno izoblikovane politike, ki naj olajša pozitiven razplet dogodkov do njihovega postopnega stikanja. V tem pogledu ni časa za negibno in pasivno čakanje z upanjem, da se boš nekega dne prebudil in ugotovil, da problema ni več.

Soočanje z obema nasprotujočima si strahovoma je bilo nujno; drugo pred drugim sta bili dve nasprotujoči si stališči, ki sta izhajali iz obeh strahov. Med večino je prevladovalo stališče, ki je bilo v skladu z nacionalistično filozofijo, in sicer, da Slovenci že tako imajo vse in da se morajo zadovoljiti s tistim, kar so bili iztrgali dvomnosti zaveznikov. Naj bodo zadovoljni, saj so že tako dobili preveč. Manjšina je bila nekakšen tolerirani gost, zanjo je že enakost bila nekakšna »koncesija« večine. Manjšina se prav gotovo ni smela smatra-

ti za skupnost, nosilko »posebnih pravic«, ki jih je treba vsekakor smatrati za privilegije, škodujoče večini, ter za nevarno orodje, ki odpira vrata na prepovedano področje. V vrstah manjšine je skrajnostno stališče obstajalo v predstavi, da je posebna zaščita nekakšna »podvojitve« obstoječih struktur; če že ne številčne enakosti, so si Slovenci predstavljali enakost v organih, ustanovilo naj bi se ločeno mesto za Slovence, zgradil naj bi se »samozadosten svet« za varstvo Slovencev pred večino. Šlo je torej za dve skupnosti, za dva institucionalna svetova.

Zelo težko je bilo izoblikovati tretjo pot, čeprav si si jo z lahko predstavljal, če si imel pred očmi ustavno določilo, po katerem je treba jezikovni manjšini priznati posebne pravice, zaščito, ki naj bo nekaj več od preprostega kriterija enakopravnosti med državljani. Znotraj takega gledanja so lahko obstajala glede na njegovo splošnost stališča, ki so nihala med eno skrajnostjo in drugo, in sicer vse dotle, dokler se niso začrtale natančne meje in se ni določila natančna vsebina. Nekatera ekstenzivna predvidevanja (kot n.pr. polna dvojezičnost, podvojitve vsakega javnega organa, mehansko izvajanje teoretične pravice, ki naj se je državljan slovenskega jezika poslužiti, kjerkoli biva ali se giblje, ne glede na kakršenkoli kriterij racionalnosti in praktičnosti v zvezi s pripadnostjo isti skupnosti), so vodila v dejansko spreminjanje obstoječih ravnovesij.

(Dalje)